

ВІДГУК
офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Мешко Галини Михайлівни про дисертацію
Шутова Дмитра Олександровича
на тему «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної
школи засобами самоосвіти»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими програмами.

Актуальність теми дисертаційного дослідження пов'язана із глобалізаційними процесами, євроінтеграційним спрямуванням розвитку української системи освіти та формуванням нової генерації педагогів. У процесі утвердження перманентної модернізації освітніх процесів сучасний вчитель зобов'язаний безперервно оновлювати свої фахові знання, удосконалювати професійні якості, здобувати соціальний досвід, тобто діяти в системі неперервної освіти. Тому одним із можливих шляхів вирішення проблеми у контексті становлення педагога нового типу – фахівця, який не обмежується власним досвідом, а здатний швидко реагувати на суспільні зміни, коригуючи власну професійну діяльність, може бути використання засобів неперервної освіти. Традиційна формальна освіта в умовах сьогодення не спроможна задовольнити професійні потреби педагогів. Цю функцію має виконувати самоосвіта й неформальна освіта, які є додатковими засобами для педагога в його як особистісно-професійному розвитку, так і в його професійній самореалізації.

Крім того, трансформаційні процеси в теорії і методиці навчання історії в закладах загальної середньої освіти потребують поступального розвитку професійної компетентності вчителя історії, осмислення ним змін в структурі та змісті шкільної історичної освіти, необхідності модернізації змісту, форм, методів навчання історії в школі та упровадження інноваційних підходів у викладанні історії у профільній школі, загалом потреби у сформованості акмесинергетичної позиції.

Актуальність дослідження підтверджується і підсилюється також низкою суперечностей, виділених автором дисертаційної роботи. У процесі дослідження виявлені суперечності та необхідність їх розв'язання сприяли формулюванню мети дослідження та її декомпозиції у п'яти завданнях. Поставлені завдання, хід їх вирішення й отримані результати представлено у трьох розділах дисертації, кожен з яких всебічно розкриває окреслену автором проблему і дає повне уявлення про зміст дослідження та процес розв'язання суперечностей.

З огляду на це дисертаційне дослідження Шутова Дмитра Олександровича є актуальним, своєчасним і затребуваним сьогоденням, дає відповіді на низку викликів сучасної освітньої галузі.

Дисертаційне дослідження виконано у межах комплексних наукових тем кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи Університету імені Альфреда Нобеля: «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0117U000784) і «Теоретико-методологічні засади професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі» (державний реєстраційний номер 0122U200059). Тему затверджено вченою радою Університету імені Альфреда Нобеля (протокол № 10 від 21.12.2021 р.).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації.

Аналіз змісту дисертації та публікацій Шутова Дмитра Олександровича, а також тривалий термін проведення дослідження (2015-2024 рр.) є підставою для висновку про наукову обґрунтованість і достовірність результатів проведеного дослідження. Ґрунтовне вивчення великого масиву наукових джерел (299 найменувань, із них 14 – іноземними мовами) дало змогу здобувачу досить широко висвітлити сукупність аспектів досліджуваної проблеми.

На основі аналізу наукових джерел розроблено теоретичні основи проблеми розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти, які базуються на положеннях системного, особистісного, антропологічного, культурологічного, компетентнісного,

діяльнісного, суб'єктно-середовищного, акмеологічного методологічних підходів.

Одержанню обґрунтованих і достовірних результатів сприяло застосування комплексу методів наукового дослідження, спрямованих на розв'язання завдань, досягнення мети і перевірки гіпотези дослідження, зокрема: теоретичні (аналіз, синтез, порівняння, класифікація, систематизація психолого-педагогічної і довідникової літератури, законодавчих і нормативно-правових документів, дефінітивний аналіз, структурно-змістовий аналіз); емпіричні (спостереження, анкетування, тестування, експертне оцінювання, педагогічний експеримент); методи математичної статистики; графічні методи дослідження.

3. Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертації.

У дисертації Шутова Дмитра Олександровича здійснено обґрунтування і запропоновано практичне вирішення наукової проблеми розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що автором дисертації обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-методичні умови розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти; розроблено структурно-функціональну модель розвитку професійної компетентності вчителів історії профільної школи засобами самоосвіти, яка поєднує методологічно-цільовий, змістово-діяльнісний, оціночно-результативний блоки;

Автором дисертаційного дослідження уточнено сутність поняття «професійна компетентність вчителя історії профільної школи» та його компонентний склад. Поняття «професійна компетентність вчителя історії профільної школи» потрактовано як інтегративне особистісно-професійне утворення особистості, що охоплює глибокі знання з теорії навчання та виховання, дисциплінарні знання, необхідні для викладання історії, досвід навчально-методичної роботи, здатність ефективно виконувати функції згідно з вимогами фаху та об'єктивно оцінювати власну діяльність, що виявляється у прагненні до власного професійного розвитку);

У дисертаційному дослідженні визначено і конкретизовано структуру

професійної компетентності вчителя історії профільної школи (ціннісно-мотиваційний, професійно-когнітивний, діяльнісно-практичний, рефлексивний компоненти), критерії, показники й рівні її розвиненості

Подальшого розвитку набули ідеї методологічних підходів (системного, особистісного, антропологічного, культурологічного, компетентнісного, діяльнісного, суб'єктно-середовищного, акмеологічного) у межах досліджуваної проблеми, зміст, форми і методи розвитку професійної компетентності вчителів історії профільної школи засобами самоосвіти.

4. Значення одержаних результатів для науки і практичного використання.

Дисертаційне дослідження Шутова Дмитра Олександровича є важливим для педагогічної науки й освітньої практики в умовах реалізації Концепції Нової української школи, зокрема, для професійного розвитку вчителя історії профільної школи, удосконалення його професійної компетентності.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в упровадженні організаційно-методичних умов розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти, які можуть слугувати основою для моделювання діяльності профільних шкіл у координатах розвитку професійної компетентності вчителів; створенні навчально-методичного посібника «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи»; розробці дидактичного кейсу, методичних вказівок, проекту програми курсу підвищення кваліфікації вчителів історії; розробленні діагностичного комплексу для оцінки рівня розвиненості професійної компетентності вчителів історії профільної школи.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані вчителями історії закладів загальної середньої освіти для їх професійного розвитку, а також у системі підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних кадрів.

Практичне значення дисертаційного дослідження підтверджує упровадження його результатів в освітній процес ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», Кременчуцького ліцею № 4 «Кремійнь», Кременчуцького

лицею № 5 імені Т.Г. Шевченка, Кременчуцького лицею № 6 «Правобережний», Кременчуцького лицею № 10 «Лінгвіст», Кременчуцького лицею № 11 «Гарант», Кременчуцького лицею № 13 «Авіор», Кременчуцького лицею № 17 «Вибір» імені М.Г. Неленя, Кременчуцького лицею № 25 «Гуманітарний колегіум», Кременчуцького лицею № 30 «Олімп» імені Н.М. Шевченко, Навчально-виховного комплексу «Школа І ступеня-гімназія «Потенціал» (м. Київ), Київського кооперативного інституту бізнесу і права, Кременчуцьких гімназій № 12, № 19, № 20, № 21, № 26, № 28.

5. Повнота викладу основних результатів дисертації в публікаціях здобувача.

Основні положення і результати дисертаційного дослідження Шутова Дмитра Олександровича достатньо повно відображено у 23 наукових і навчально-методичних працях, з яких: 1 стаття (у співавторстві у науковому періодичному виданні, що індексується в наукометричній базі Web of Science, 3 статті – у наукових фахових виданнях України категорії Б, 1 стаття – в колективній монографії (у співавторстві), 4 статті – в інших наукових виданнях, 1 – методичні рекомендації та 13 праць апробаційного характеру в збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Рівень апробації результатів дисертаційного дослідження є достатнім і підтверджується участю у міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

6. Характеристика структури та змісту дисертації.

Дисертація Шутова Дмитра Олександровича відзначається продуманою структурою, доказовістю й обґрунтованістю положень та висновків. Текст дисертації чітко структурований, цілісний та завершений. Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, 22 додатків.

Дисертант на достатньому науковому рівні обґрунтував вибір теми, її актуальність, визначив мету, завдання, об'єкт, предмет, аргументував використання обраних методів дослідження, грамотно сформулював проблему дослідження, визначив його предмет, об'єкт, мету і завдання, схарактеризував базові поняття, які мають визначальне значення для дослідження.

У дисертації уточнено й конкретизовано понятійно-категоріальний апарат досліджуваної проблеми, зокрема, «професійна компетентність вчителя історії», «профільна школа», «вчитель профільної школи», «розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи» та ін. Науковий інтерес представляє авторське трактування базових понять дослідження.

Схвально сприймаються визначені структура, критерії, відповідні їм показники і рівні розвиненості професійної компетентності вчителя історії профільної школи та запропонований діагностичний інструментарій для оцінки рівня розвиненості досліджуваної компетентності.

Заслугове на увагу обґрунтований у першому розділі дисертації дидактичний потенціал засобів самоосвіти у процесі професійного розвитку вчителя історії профільної школи. Установлено, що самоосвіта є ключовим інструментом, спрямованим на підтримку та підвищення рівня розвиненості професійної компетентності вчителя історії профільної школи.

Цінною у роботі є визначені й обґрунтовано організаційно-методичні умови розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти: 1) створення професійно-творчого середовища в освітньому закладі; 2) методичний супровід безперервного саморозвитку вчителів засобами цифрових ресурсів; 3) забезпечення реалізації предметної педагогічної діяльності в профільній школі; 4) залучення педагогів до оволодіння сучасними технологіями навчання у процесі самоосвітньої діяльності. У дисертації розкрито особливості впровадження розроблених організаційно-методичних умов розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти під час формувального етапу експериментального дослідження.

Позитивної оцінки заслугове спроектована й обґрунтована у другому розділі дисертації структурно-функціональна модель розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти, що допомагає системно організувати роботу щодо розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи.

Нам імponує розроблене автором дисертації навчально-методичне

забезпечення для вдосконалення розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти, а саме: навчально-методичний посібник «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи», дидактичний кейс, методичні вказівки, проєкт програми курсу підвищення кваліфікації вчителів історії, які сприятимуть професійному розвитку вчителя.

Варто відзначити дисертації логіку і методику представленої у третьому розділі експериментальної роботи з перевірки ефективності організаційно-методичних умов розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти, Застосування математичних методів опрацювання експериментальних даних (Т-критерій Вілкоксона) підтвердило ефективність запропонованих й апробованих організаційно-методичних умов розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти.

Достовірність емпіричних даних забезпечена обґрунтованим вибором методів наукового пошуку, репрезентативним обсягом вибірки учасників експерименту, статистичною перевіркою досліджуваних показників контрольної та експериментальної груп.

Заслуговують на увагу розроблене навчально-методичне забезпечення для вдосконалення розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти.

Висновки до розділів та загальні висновки відповідають поставленій меті і завданням дослідження та містять узагальнення одержаних дисертанткою результатів. Заслуговують на схвалення додатки до дисертації, які суттєво посилюють її практичну значущість. У них представлено діагностичний інструментарій для вивчення рівня професійної компетентності вчителя історії, розроблені автором дисертації методичні рекомендації «Розвиток професійної компетентності вчителя історії, профільної школи», проєкт програми курсу підвищення кваліфікації вчителів історії та інші навчально-методичні матеріали.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам та дані про відсутність порушень академічної доброчесності.

Дисертація відповідає вимогам до досліджень у межах спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка й оформлена відповідно до вимог наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р., № 40).

На основі аналізу дисертації Шутова Дмитра Олександровича та наукових публікацій і результатів автоматизованої перевірки дисертації на відсутність плагіату можна стверджувати про самостійність виконання дослідження і дотримання принципів академічної доброчесності.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Шутова Дмитра Олександровича, вважаємо за доцільне звернути увагу на дискусійні моменти, висловити окремі зауваження і побажання

1. У дисертації вартувало б краще представити аналіз сучасного стану проблеми розвитку професійної компетентності вчителя історії в освітній практиці, зокрема, досвід діяльності центрів професійного розвитку, центрів педагогічного консалтингу, корпоративних шкіл супервізії, тренінгових центрів, розроблені й упроваджені технології сталої підтримки професійного розвитку педагогів, які орієнтовані на сприяння в особистісно-професійному зростанні педагогів, підвищенні рівня професійної компетентності, досягненні акме у педагогічній діяльності.

2. Дисертант виважено підійшов до визначення у пункті 3.1 дисертації критеріїв, показників і характеристики виокремлених рівнів розвиненості професійної компетентності вчителя історії. Деяко незрозумілим є підхід автора дослідження щодо однакових назв компонентів професійної компетентності вчителя історії профільної школи і критеріїв її розвиненості.

3. Дисертаційне дослідження виграло б, якби дисертант проаналізував погляди зарубіжних учених та виокремив позитивні можливості впровадження зарубіжного досвіду неперервного професійного вдосконалення вчителів історії, підвищення рівня їх професійної компетентності засобами самоосвіти.

4. У дисертації доцільно було більш детально проаналізувати негативні чинники, які є причиною недостатнього рівня розвиненості професійної

компетентності вчителів історії, враховувати дію цих чинників під час проведення формувального етапу педагогічного експерименту.

5. Дисертація, зокрема п. 3.1 і п.3.4, відзначаються глибоким аналізом результатів проведеного дослідження з використанням методів математичної статистики, однак вважаємо, що окремі проміжні обрахунки потрібно було помістити у додатки, а більше уваги приділити якісному аналізу отриманих результатів.

Висловлені зауваження і побажання мають рекомендаційний характер, не знижують цінності і наукової значущості проведеного дисертаційного дослідження та не впливають на його загальну позитивну оцінку.

9. Загальний висновок.

На підставі здійсненого аналізу, з урахуванням актуальності дослідження, обґрунтованості основних положень, наявних наукової новизни, теоретичної і практичної значущості та достовірності отриманих результатів можна зробити загальний висновок про те, що дисертація Шутова Дмитра Олександровича на тему «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки
та менеджменту освіти
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Підпис
з а с в і д ч у ю:
Почальник відділу кадрів

Галина МЕШКО

Говорюча Зен

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 11:28:57 24.12.2024

Назва файлу з підписом: Відгук опонента дис ШУТОВ.pdf.p7s
Розмір файлу з підписом: 358.3 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Відгук опонента дис ШУТОВ.pdf
Розмір файлу без підпису: 341.0 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: МЕШКО ГАЛИНА МИХАЙЛІВНА

П.І.Б.: МЕШКО ГАЛИНА МИХАЙЛІВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 2396301900

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 11:28:55 24.12.2024

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000B3DA5C01FA250705

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.10.24 15:00